

„A TÖRVÉNY NEVÉBEN” – A KÉNYSZERÍTŐ ESZKÖZÖK A RENDŐRSÉGI JOGALKALMAZÁSBAN

„IN THE NAME OF THE LAW” – COERCIVE MEASURES IN THE LAW ENFORCEMENT PRACTICE OF THE POLICE

Rító Evelin* – Pásztor Petra**

Absztrakt

A mai állam egyik alapvető funkciója a közrend és a közbiztonság fenntartása, mely feladatkörben a rendvédelmi szervek meghatározó szerepet vállalnak. E szervek olyan imperatív jogosítványokkal rendelkeznek, amelyek lehetővé teszik a kényszerítő eszközök jogszerű alkalmazását a jogellenes magatartások megszüntetése érdekében. Az utóbbi években a rendvédelmi szervek fellépésének jogszerűsége – kiváltképp a gyülekezési jog gyakorlása, a tömegrendezvények biztosítása és a határőrizeti tevékenység során alkalmazott intézkedések tekintetében – a szakmai és társadalmi diskurzus fókuszába került. Jelen tanulmány központi témáját ennek eszközzrendszere, nevezetesen a rendőrség által alkalmazható kényszerítő eszközök, valamint jogi szabályozásuk képezi.

Kulcsszavak: kényszerítő eszköz, rendvédelmi szerv, jogszerűség, szükségesség és arányosság elve, panasz

Abstract

One of the fundamental functions of the modern state is the maintenance of public order and security, a responsibility in which law enforcement agencies play a decisive role. These agencies are vested with imperative powers that permit the lawful application of coercive measures to terminate unlawful conduct. In recent years, the legality of law enforcement interventions—particularly regarding measures employed during the exercise of the right of assembly, the policing of mass events, and border control activities — has moved to the forefront of professional and social discourse. The central focus of this study is the system of these instruments: specifically, the coercive measures available to the police and their respective legal regulation.

Keywords: coercive measure, law enforcement agency, legality, principles of necessity and proportionality, complaint

1. Bevezető gondolatok

A modern államokban a közrend és a közbiztonság fenntartása az egyik legfontosabb állami feladat, melynek ellátása során a rendvédelmi szervek kiemelkedő szerepet töltenek be. Ezen szervek olyan közhatalmi jogosítványokkal rendelkeznek, melyek révén jogszerűen

* Dr. Rító Evelin, PhD, egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék, 3515 Miskolc-Egyetemváros, evelin.rito@uni-miskolc.hu

** Pásztor Petra, negyedéves, nappali tagozatos joghallgató, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

alkalmazhatnak kényszerítő eszközöket a jogsértő magatartások megszüntetése érdekében. A közhatalom gyakorlásának ezen formája különös felelősséggel jár, hiszen a kényszerítő eszközök alkalmazása szükségszerűen érinti az egyének alapvető jogait. Ebből következik, hogy a jogosultságok gyakorlása kizárólag szigorú jogi keretek között történhet, a szükségesség és az arányosság elveinek maradéktalan tiszteletben tartása mellett.

Célunk annak bemutatása, hogy a milyen problémák merülhetnek fel a kényszerítő eszközök alkalmazása során, illetve milyen eszközökhöz nyúlhat az, aki úgy véli, hogy a vele szemben történő kényszerítő eszköz alkalmazás során jogai sérültek. Ezeken kívül általános jelleggel bemutatásra kerül a rendészet fogalma, a rendészeti tevékenység, illetve a rendőri intézkedések és a kényszerítő eszközök kapcsolata.

Az utóbbi években egyre nagyobb figyelem irányul a rendvédelmi szervek fellépésének jogszerűségére, különösen a tüntetések, tömegrendezvények, határvédelmi helyzetek során alkalmazott kényszerítő eszközök kapcsán. A közvélemény és a média rendszeresen foglalkozik olyan esetekkel, ahol rendőri fellépés során sérülhettek az érintettek alkotmányos alapjogai, így a rendőrség és más rendvédelmi szervek működése, jogszerűsége, valamint az általuk alkalmazott kényszerítő eszközök szükségessége és arányossága a közérdeklődés középpontjába kerültek. Mindez indokoltá teszi a téma feldolgozását egy közigazgatási jogi megközelítésben.

2. A rendészet fogalma, a rendészeti tevékenységről általánosságban

A rendészet egyik általánosan elfogadott definíciója Szamel Lajos, magyar jogtudós nevéhez köthető. Megfogalmazása szerint a rendészet „olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul.”¹ Ez a fogalom a közrendet állítja a középpontba. Az idők során a rendészetnek számos más meghatározása is kialakult. Berényi Sándor szerint „a rendészet közigazgatási tevékenység, s mint ilyen elsősorban olyan hatósági tevékenységnek minősül, amelynek céltartása a közreműködés a megsértett jogrend helyreállításában.”² Finszter Géza jogtudós álláspontja szerint „a rendészet a modern államban az a közigazgatási tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek elhárítása.”³ A mai modern rendészettudomány magyar képviselői a rendészetet általában a közigazgatás részének tekintik, és a rendészet kulcsfogalmának a közbiztonság védelmét tartják.⁴

A rendészeti tevékenységről általánosan elmondható, hogy ez a közrend és a közbiztonság fenntartására irányuló tevékenység vélhetően a közigazgatás legrégebbi tevékenysége, hiszen már a korai államok működésének is alapfeltétele volt a belső rend fenntartása. Már az ókori Görögországban és a Római Birodalom területén is szerveződött rendőri tevékenység.⁵ Manapság a rendészeti tevékenység a közigazgatáson belül is meglehetősen nagy figyelmet érdemel, aminek egyik okaként említhetjük, hogy az emberi

¹ SZAMEL Lajos: *A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai*. Magyar Tudományos Akadémia Államtudományi Kutatások Programirodája, Budapest, 1990, 30.

² Közszolgálati Online Lexikon – Rendészet <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/rendeszet/> (letöltés ideje: 2025.11.27.)

³ FINSZTER Géza: *A rendészet elmélete és a rendészeti eszközrendszer*. Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013, 16.

⁴ Közszolgálati Online Lexikon – Rendészet <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/rendeszet/> (letöltés ideje: 2025.11.27.)

⁵ TÓTH Nikolett Ágnes: Rendészeti funkciótörténet. *Belügyi Szemle*, 2021/7. 1159.

jogok védelme a korábbiakhoz képest magas szintre emelkedett. A rendészeti tevékenység egyik legjellemzőbb vonása, hogy minden esetben a végrehajtó hatalomhoz kapcsolódik, valamint törvényes felhatalmazás alapján államigazgatási szervek tevékenysége révén valósul meg. Ezen tevékenység alanyai kizárólag az államigazgatási szervek közül kerülhetnek ki, ez pedig a hatalommegosztás klasszikus elvére vezethető vissza. A rendészeti funkciók közül a legáltalánosabb a jelenlét, azaz az őrködő funkció. Erre a közrendet és a közbiztonságot fenyegető veszélyek miatt van szükség. A rendészeti jelenlétről elmondható, hogy jól tervezhető és a helyi szükségletekhez igazítható.⁶ A rendészet további jellemzője, hogy voltaképpen hatósági jogalkalmazásban vagy hatósági intézkedésben valósul meg és fontos az, hogy az ezek alapjául szolgáló feladatokat egy demokratikus jogállamban magas szintű jogszabályok rögzítik. A hatósági jogalkalmazás csak később, a 19. század környékén alakult ki, amikor közigazgatási anyagi és eljárási jogra lett szükség – azaz fejlett közigazgatási jogra. Fontos funkció továbbá a legitim fizikai erőszak-monopólium. Ez a funkció hasonlóan ősi, mint az őrködő funkció. Bizonyos esetekben ez fizikai értelemben vett kényszert, azaz kényszerítő eszközök alkalmazását is jelentheti és ezzel összefüggésben megemlíthetjük a jogkorlátozó jelleget is, hiszen adott esetben ezek az intézkedések érintik például a mozgásszabadságot vagy éppen a gyülekezés jogát. Ez az erőszak-monopólium azonban szigorú korlátok közé van szorítva.⁷

A rendészet fogalma a közigazgatás tágabb fogalmi körén belül helyezkedik el, annak egy speciális részterületét képezve. Jelentéstartalmát tekintve viszont mindenképpen szűkebb: az általánosan elfogadott megközelítés elsősorban a rendőrség olyan tevékenységére utal, amely a közrend és a közbiztonság megteremtésére, fenntartására, illetve e megbomlott rend helyreállítására irányul. Kihangsúlyozandó, hogy a rendészettudomány tulajdonképpen még adós a rendészettel kapcsolatos alapvető fogalmak, terminológiai keretek kimunkálásával – ugyanakkor vitatott, hogy egyáltalán a rendészettudomány önálló tudományként értelmezhető-e.⁸

3. A rendőri intézkedések és a kényszerítő eszközök kapcsolata

A rendőri intézkedések során gyakran nincs szükség kényszerítő eszközök alkalmazására, azaz a rendőri intézkedések kikényszerítésére, mert az érintett személyek többnyire önkéntesen együttműködést tanúsítanak. Ennek ellenére a gyakorlatban előfordulhatnak olyan esetek is, amikor az érintettek ellenállást tanúsítanak vagy egyszerűen nem várható el az intézkedéstől a kellő eredmény. Ekkor az intézkedő rendőrnek lehetősége nyílik cselekvésre vagy cselekvés abbahagyására kényszert alkalmazni. A rendőr jogkörében eljárva tehát köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, amennyiben a közrendet vagy a közbiztonságot, illetve az államhatár rendjét megsértő vagy veszélyeztető tény vagy körülményt észlel.⁹

A rendőri intézkedések és a kényszerítő eszközök tehát szoros kapcsolatban állnak egymással, hiszen a kényszerítő eszközök alkalmazása az intézkedések eredményes végrehajtásához szükséges. A rendőri intézkedés elsődleges és önálló eszköz a rendőri feladatok teljesítése során. Itt az a cél, hogy békés úton, békés eszközökkel kerüljön elérésre a kívánt eredmény. A kényszerítő eszközök ezzel szemben mellérendelten, a rendőri

⁶ TÓTH: i.m.1160.

⁷ TÓTH: i.m. 1161.

⁸ CZÉKMANN Zsolt – NYITRAI Péter – TORMA András: Közigazgatás és rendészet: adalékok a két fogalom kapcsolatához. *Magyar Rendészet*, 2023/3, 237-238.

⁹ Közszolgálati Online Lexikon – Rendőri intézkedés <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/rendori-intezkedes/> (letöltés ideje: 2025.11.27.)

intézkedések segítésére, kikényszerítésére szolgálnak. Főszabály szerint a kényszerítő eszköz alkalmazását meg kell előznie egy előzetes figyelmeztetésnek is.

Az Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény szerint az intézkedések és a kényszerítő eszközök alkalmazásának vannak közös elvei és szabályai, illetve megemlíthető néhány olyan alapelv is, amely mindkettő kategória vonatkozásában fontos. A törvény 17.§ (1) bekezdése kimondja, hogy „A rendőrség a feladatának ellátása során a testi épséghez, a személyi szabadsághoz, a magánlakás, a magántitok és a levéltitok sérthetlenségéhez, a személyes adatokhoz, valamint a tulajdonhoz fűződő jogokat a törvényben foglaltak szerint korlátozhatja.” Érvényesülnie kell tehát a törvényesség elvének, hiszen a rendőrség kizárólag a jogszabályokban meghatározott keretek között, jogszerűen intézkedhet és alkalmazhat kényszerítő eszközöket. Mindezeket túl hangsúlyt kell fektetni az arányosság kérdéseire is. A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 15. § (1)-(2) bekezdése szerint „A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával. Több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.” A 16. § (1) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy „A rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható.” Fontos még a méltányosság és az humanitás kérdése is, hiszen a rendőrség intézkedéseit az emberi méltóság tiszteletben tartásával kell végrehajtani. Maga a fizikai vagy lelki szenvedés okozása nem lehet cél. A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 16. § (4) bekezdése szerint „A rendőr nem alkalmazhat kínzást, kényszervallatást, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódot, az erre vonatkozó utasítást köteles megtagadni. A rendőr az ilyen magatartás tanúsítójával szemben, annak megakadályozása érdekében, a szolgálati beosztására, a rendfokozatára, személyére tekintet nélkül köteles intézkedni.”

4. Problémák a kényszerítő eszközök alkalmazásában

Jelen fejezetben a kényszerítő eszközök alkalmazása során felmerülő problémákra szeretnénk rávilágítani.

Az egyik ilyen problémakör az arányosság és szükségesség elveinek sérelme. Az arányosság elve törvényben meghatározott alapelv, melynek értelmében a hatósági intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés céljával.¹⁰ Az arányosság és szükségesség elveinek sérelme könnyen megingathatják a rendőrségbe vetett bizalmat, illetve sérthetik az Alaptörvényben biztosított alapjogokat.

További nehézséget jelenthet a hiányos dokumentálás és az átláthatóság hiánya. A rendőrség által alkalmazott kényszerítő eszközök jogszerűsége és arányossága csak akkor ellenőrizhető, ha az intézkedéseket megfelelően dokumentálják. A dokumentálás hiánya akadályozza az elszámoltathatóságot és növeli az érintett személyek kiszolgáltatottságát, különösen a védtelen társadalmi csoportoknál. Ennek ellenére a gyakorlatban több probléma is felmerül. A rendőri intézkedések során készült jegyzőkönyvek gyakran formálisak, általános megfogalmazásokat tartalmaznak (pl. „ellenállás tanúsítása”) anélkül, hogy konkrét tényeket és

¹⁰ HAUTZINGER Zoltán: A rendészeti kényszerítő eszközök alkalmazásának alapelvei. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, Pécs, 2002, 73.

körülményeket rögzítenének. Ilyen probléma lehet még, hogy a testkamerák felvételei nem minden esetben állnak rendelkezésre vagy nem kerülnek időben kiadásra az érintettek és a jogvédő szervek számára. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala AJBH-4670/2019. számú jelentésében olvasható egy eset, mi szerint a hajléktalan személyekkel szembeni intézkedéseknél a jegyzőkönyvek nem tartalmazták a körülményeket, az alkalmazott eszközök indokolását, és a testkamerás felvételek sem voltak elérhetőek.

Problémaként említhető meg továbbá, hogy a gyakorló rendőrök képzése nem mindig elegendő az összetett helyzetek kezeléséhez. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala 4670/2019. számú AJBH jelentésében rávilágít arra, hogy a rendőrök képzése gyakran nem elégséges a valós helyzetek kezelésére, a szituációs gyakorlatok aránya nem megfelelő, mondhatni az elméleti képzés túlsúlya a jellemző. Különösen problémás lehet a pszichológiai felkészítés hiánya, ami miatt esetlegesen a rendőr nem tudja megfelelően felmérni az intézkedés alá vont személy mentális állapotát. Ez veszélyt jelenthet a gyermekekkel, idősekkel vagy pszichés problémákkal küzdő emberekkel szembeni intézkedések során. A rendőr személyisége és stresszkezelése ugyanis kulcsszerepet játszik az ilyen esetekben.

A kényszerítő eszközök alkalmazása tekintetében további kérdéseket vet fel a diszkrimináció kérdése is. Számos jogvédő szervezet és ombudsmani jelentés hívta fel a figyelmet arra, hogy bizonyos társadalmi csoportokat gyakrabban és súlyosabb módon érint a rendőri fellépés. Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala a 2939/2021. számú AJBH jelentésében utalt arra, hogy a roma származású emberekkel szemben aránytalan a rendőri fellépés, sok esetben hiányzik az intézkedés objektív indoka. A szociális helyzeten alapuló megkülönböztetés tekintetében elmondható, hogy a hajléktalan emberekkel szembeni rendőri fellépések sokszor szintén aránytalanok, gyakran nem szolgálnak valódi közrendet védő célt. A diszkrimináció vonatkozásában kitérhetünk továbbá a nemek közötti különbségekre is. Nőkkel szembeni intézkedések során előfordult már, hogy a rendőr nem vette figyelembe az intézkedés alá vont személy testi adottságait vagy fizikai állapotát és ugyanazokat az eszközöket alkalmazta, mint férfiakkal szemben. A diszkriminatív bánásmód sérti az egyenlő bánásmód követelményét, illetve az Alaptörvény XV. cikkével is ellentétben áll. A sérelmek bizalomvesztéshez, félelemhez és kiszolgáltatottsághoz vezethetnek az érintett csoportok körében.

5. Panasz jogintézményének aktuális kérdései

Jelen fejezetben a panasz kérdéskörét vizsgáljuk meg. Ahogyan már a korábbiakban ismertetésre került, a kényszerítő eszközök alkalmazása, illetve az ezzel járó jogosítványok gyakorlása kizárólag szigorú jogi keretek között történhet. Ezen keretek egyaránt szolgálják a közbiztonság fenntartását, az egyén alapjogainak védelmét, illetve az állami szervek működésébe vetett közbizalom növelését. A panasz lényeges eszköze tehát a közbizalom fenntartásának, illetve a korrupció megelőzésének.¹¹

Az Alaptörvény XXV. cikke kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervez. A panasz szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról szóló 2023. évi XXV. törvény. Ezen törvény alapján a panasz olyan kérelem, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és elintézése nem tartozik más

¹¹ Magyarország Kormánya – Panasztétel, közérdekű/visszaélés bejelentés
<https://korrupciomegelozes.kormany.hu/panasztétel-kozerdeku-bejelentes> (letöltés ideje: 2025.11.27.)

– így különösen bírósági, közigazgatási – eljárás hatálya alá. Fontos, hogy a panasz javaslatot is tartalmazhat.

A rendőrség rendőri intézkedés elleni panasz benyújtására vonatkozó hivatalos ügyféltájékoztatója alapján elmondható, hogy a rendőri intézkedés elleni panasz tekintetében a közigazgatási hatósági eljárásra vonatkozó törvény rendelkezései szerint kell eljárni.¹² Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) 44. § értelmében, ha a kérelem a jogszabályban foglalt követelményeknek nem felel meg, az eljáró hatóság határidő megjelölésével, a mulasztás jogkövetkeményeire történő figyelmeztetés mellett – ha a törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik – egy ízben hiánypótlásra hívja fel a kérelmezőt. Az Ákr. 46. § rendelkezik a kérelem visszautasításáról. A (2) bekezdés kimondja, hogy a hatóság a kérelmet visszautasíthatja, ha azt nem az előírt formában terjesztették elő. Ha a kérelmező a kérelmét öt napon belül az előírt formában ismételt előterjeszti, a hatóság az eljárást teljes eljárásban folytatja le, azzal, hogy a kérelmet az eredeti benyújtáskor előterjesztettnek kell tekinteni, de az ügyintézési határidőt az ismételt benyújtást követő naptól kell számítani. A rendőrség rendőri intézkedés elleni panasz benyújtására vonatkozó hivatalos ügyféltájékoztatója arra is felhívja a figyelmet, hogy az eljárás lefolytatására jogosult és köteles szervnek vizsgálnia kell azt, hogy a beadványt az arra jogosult személy vagy a nevében eljáró képviselő nyújtotta-e be, így a beadványt az azt benyújtónak vagy meghatalmazottjának alá kell írnia és a kérelem előterjesztésével egyidőben csatolnia kell a meghatalmazást is. A cselekvőképességében korlátozott személy helyett a törvényes képviselője jogosult eljárni. A tájékoztatóban továbbá arra is felhívják a figyelmet, hogy a sérelmezett magatartás vonatkozásában célszerű a rendelkezésre álló legpontosabb információkat közölni, hiszen ez elengedhetetlen a közös célok eléréséhez, illetve a jogsértő magatartást tanúsító elkövető felelősségre vonásához. Mindezek mellett elősegíti az eljárás gyors és zökkenőmentes lefolytatását is. Ebben a vonatkozásban a leglényegesebb információk: mikor, hol, mi történt és ki volt a sérelmezett magatartást tanúsító személy.¹³

A rendőrség rendőri intézkedés elleni panasz benyújtására vonatkozó hivatalos ügyféltájékoztatója szerint a panasz előterjesztőjének választási lehetősége van: vagy az intézkedést foganatosító rendőri szervhez fordul, vagy az alapvető jogok biztosa által lefolytatott vizsgálatot követően az országos rendőrfőkapitány általi elbírálást kéri. Az előbbi esetben a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény IX. Fejezet 92. § - 93/B. § lesz az irányadó. Az Rtv. ezen fejezetében a jogorvoslatról rendelkezik. A 92. § (1) bekezdése értelmében, akinek rendőri intézkedés, annak elmulasztása, illetve kényszerítő eszköz alkalmazása alapvető jogát sértette, választása szerint panasszal fordulhat az intézkedést foganatosító rendőri szervhez vagy kérheti, hogy – amennyiben a panasz elintézése nem tartozik más eljárás hatálya alá – panaszát az alapvető jogok biztosa által lefolytatott vizsgálatot követően, az érintett rendőri szerv kilététől függően az országos rendőrfőkapitány bírálja el. A (2) bekezdés kimondja, hogy akinek az intézkedés jogát vagy jogos érdekét érintette, panasszal fordulhat az intézkedést foganatosító rendőri szervhez. Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott esetekben a cselekvőképtelen személy helyett törvényes képviselője jár el, korlátozottan cselekvőképes kiskorú vagy cselekvőképességében bármely ügcsoportban korlátozott nagykorú személy helyett törvényes képviselője vagy meghatalmazottja is eljárhat. A panasz meghatalmazott vagy jogi képviselő útján is előterjeszthető. A határidők vonatkozásában a 93/B. § (2) bekezdése az irányadó. E szerint a panaszt az intézkedést követő

¹² Ügyféltájékoztató Rendőri intézkedés elleni panasz benyújtásához <https://www.police.hu/hu> (letöltés ideje: 2025.11.27.)

¹³ Ügyféltájékoztató Rendőri intézkedés elleni panasz benyújtásához <https://www.police.hu/hu> (letöltés ideje: 2025.11.27.)

harminc napon belül lehet előterjeszteni, és a beérkezéstől, illetve az áttételtől számított harmincöt napon belül kell elbírálni. A 93. § (3) bekezdése alapján az intézkedést foganatosító szerv vezetőjének a panasz elbírálása tárgyában hozott határozata ellen fellebbezésnek van helye. A fellebbezést az intézkedést foganatosító rendőri szerv vezetője felett irányítási jogkör gyakorló személy bírálja el. Ha a panaszt első fokon az országos rendőrfőkapitány, a belső bűnmegelőzési és büntfelderítési feladatokat ellátó szerv főigazgatója, a terrorizmust elhárító szerv főigazgatója vagy az idegenrendészeti szerv főigazgatója bírálta el, a határozat ellen a közigazgatási eljárásban fellebbezésnek helye nincs.

Ahogy a korábbiakban említésre került, a panasz előterjesztőjének másik lehetősége, hogy az alapvető jogok biztosa által lefolytatott vizsgálatot követően az országos rendőrfőkapitány általi elbírálást kéri. Ennek tárgyában az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény az irányadó. A 18. § alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint – többek között – rendvédelmi szerv tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. A 19. § kimondja, hogy az alapvető jogok biztosának eljárása ingyenes, a vizsgálat költségeit a Hivatal előlegezi és viseli. Az állampolgárok panaszait írásban és szóban személyesen nyújthatják be. A kérelemhez célszerű csatolni az ügyben eddig keletkezett és az elbíráláshoz szükséges iratok másolatát.¹⁴ A 20. § (2) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a beadványt elutasítja, ha az a feltételeknek nem felel meg, nyilvánvalóan alaptalan, az ismételten előterjesztett és érdemben új tény, adatot nem tartalmaz, vagy a beadvány előterjesztője kérte, hogy kilétét ne fedjék fel, és anélkül a vizsgálat nem folytatható le. A beadványt pedig elutasíthatja, ha azt névtelenül nyújtották be, vagy megítélése szerint a beadványban szereplő visszásság csekély jelentőségű. Amennyiben elutasítja a beadványt, azt minden esetben indokolni kell, illetve fontos, hogy az elutasítás tényéről a beadványtevőt értesíti.

A törvény III/B. Fejezetének 39/F. § - 39/L. § rendelkezik kifejezetten a rendőrségi panaszok vizsgálatáról. A 39/G. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa a rendőrségi panasz vizsgálata során személyesen és a rendőrségi panasz vizsgálatára felhatalmazott munkatársai útján is eljárhat. Ugyanezen szakasz (4) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosának a rendőrségi panasz vizsgálatára felhatalmazott munkatársa az adott panasz kivizsgálásában, illetve az azzal összefüggő jelentés előkészítésében nem vehet részt, ha az ügy elintézéséből a közigazgatási hatósági eljárásra vonatkozó törvény rendelkezései szerint ki lenne zárva. A 39/J. § (2) szerint a vizsgálatról jelentést készít. Ha a vizsgálat nem tár fel alapjogi visszásságot vagy nem érint alapjogi szempontból lényeges kérdést, az alapvető jogok biztosa a rendőrségi panaszt jelentés készítésének mellőzésével is elutasíthatja. Az alapvető jogok biztosa a jelentést, illetve az elutasítást megküldi az országos rendőrfőkapitány, a belső bűnmegelőzési és büntfelderítési feladatokat ellátó szerv főigazgatója, a terrorizmust elhárító szerv főigazgatója vagy az idegenrendészeti szerv főigazgatója számára. A törvény kimondja, hogy az alapvető jogok biztosának a jelentésére figyelemmel a rendőrségi panaszról az említett személyek harmincöt napon belül közigazgatási hatósági eljárásban döntenek. Az ügyintézési határidő az alapvető jogok biztosa jelentésének kézhezvételét követő napon kezdődik. Amennyiben eltérnek az alapvető jogok biztosa jelentésétől, ezt kötelesek megindokolni. Határozatuk felülvizsgálata iránt indult perben az alapvető jogok biztosa beavatkozóként részt vehet.

¹⁴ Alapvető Jogok Biztosának Hivatala – Tájékoztató panasz benyújtása esetén, <https://www.ajbh.hu/panasz-benyujtasa> (letöltés ideje: 2025.11.27.)

A következőkben az alapvető jogok biztosának rendőrségi panaszeljárási tárgyával kapcsolatos jelentését kívánjuk elemezni. Az érintett ügy az AJB-4352-33/2021. számú ügy, az előzményi ügy pedig a RI-AJBH-261/2020. ügy. Először is, az eljárás megindítása vonatkozásában ismertetésre kerül, hogy a panaszos 2020. július 27-én panaszt terjesztett elő a vele szemben 2020. június 28-án foganatosított rendőri intézkedéssel szemben. A panaszos a kényszerítő eszköz, jelen esetben a bilincs alkalmazásának tényét, módját, valamint az intézkedő rendőrök bánásmódját sérelmezte. Az alapvető jogok biztosa kijelenti, hogy vizsgálatot indított, figyelemmel a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 92.§-ának (1) bekezdésében, valamint az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 18.§-ának (1) bekezdése f) pontja és 39/F. §-ában foglalt hatásköri szabályokra, valamint azért, mert a beadványban megfogalmazott sérelmek felvetik a panaszos alapvető jogainak sérelmét.

Ezt követően a jelentésben az érintett alapvető jogok, valamint az alkalmazott jogforrások kerülnek meghatározásra. Jelen esetben az érintett alapvető jogok: az emberi méltósághoz való jog (Alaptörvény II. cikk), a személyi szabadsághoz való alapvető jog (Alaptörvény IV. cikk), valamint a tisztességes hatósági eljáráshoz, megfelelő ügyintézéshez való jog (Alaptörvény XXIV. cikk). Az alkalmazott jogforrások közé sorolandó Magyarország Alaptörvénye; az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Abjt.), a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.), valamint a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22) BM rendelet (Szolgálati Szabályzat).

A következő mozzanat a tényállás megállapításai: először a panaszbeadványra kitérve ismertetésre kerül, hogy a panaszos sérelmezte, hogy „a rendőrség bilincset alkalmazott vele szemben, annak ellenére, hogy együttműködő volt az intézkedés során. Panaszolja, hogy nem tudott a hátrabilincselte kezei miatt a rendőrségi gépjárműbe beszállni, és a rendőrök bedobták őt a szolgálati gépjárműbe. A panaszos sérelmezte továbbá, hogy a bilincset annyira szorosan helyezték a csuklójára, hogy kezei sebessé és érzéketlenné váltak.”¹⁵ Ezt követően a rendőrség álláspontját is vizsgálat tárgyává teszi. E szerint „A panasz kivizsgálása során, a tényállás pontosabb megismerése érdekében felvilágosítást kértem a rendőrségtől a panaszolt intézkedésről, valamint kértem, hogy küldjék meg az azzal kapcsolatos további rendőrségi dokumentumokat, és a konkrét kérdésekkel összefüggésben a rendőrség álláspontját.”¹⁶ Az alapvető jogok biztosa megvizsgálja azt, hogy milyen információkat tartalmaz az elfogás végrehajtásáról/kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés, mi a parancsnoki vélemény, milyen többletinformációkat tartalmaznak az intézkedő rendőrök jelentései, valamint milyen releváns információkat tartalmaz a sürgősségi betegellátó osztály zárójelentése.

Az elfogás végrehajtásáról/kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés az alábbi információkat tartalmazza: „Az intézkedő rendőrök 2020. június 28-án 11 óra 30 perckor megjelentek az intézkedés helyszínén a Tevékenység-irányítási Központ (a továbbiakban: TIK) utasítására, mert bejelentés érkezett, hogy ott egy személyt bántalmaztak. A helyszínen tartózkodó S. Z. elmondta a rendőröknek, hogy a házával szembeni presszóban hangosak a vendégek és mivel pihenni szeretett volna, ezért átment és megkérte a vendégeket, hogy halkabbak legyenek, majd visszament a házába. Ezt követően a panaszos átment S. Z. házához, csengetett és mikor S. Z. ajtót nyitott, 3-4 alkalommal ökölbe szorított kézzel arcon ütötte, majd visszament a presszóba. S. Z.-t sérülései miatt a helyi traumatológiára szállította az Országos Mentőszolgálat. (...) A rendőrök átmentek a presszóba, ahol igazoltatták a panaszost. A panaszos elismerte, hogy megütötte S. Z.-t, továbbá elmondta, hogy a névnapját ünnepli a barátaival és nem tűri, hogy ebben bárki megzavarja. Az intézkedő rendőrök a panaszossal

¹⁵ Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-4352-33/2021. számú ügyben, rendőrségi panaszeljárási tárgyában. (előzményi ügy: RI-AJBH-261/2020.), 2021, 2.

¹⁶ Uo.

szemben kényszerítő eszközt (bilincset) alkalmaztak az Rtv. 48. §-ának c) pontja alapján, a szökés megakadályozása érdekében, mert kilépett a rendőrök által ún. biztonsági alakzatból, tekintetével a menekülő útvonalat kereste. A panaszos a rendőri intézkedés során több alkalommal negatív jelzőkkel illette a rendőröket, valamint többször a rendőrökkel szembeni agresszióval fenyegetőzött. A rendőrök a bilincset 11 óra 35 perctől 13 óráig alkalmazták, a Szolgálati Szabályzat 41. §-a (4) bekezdésének b) pontja szerint. A panaszos 11 óra 45 perckor Drager Alkoholszondán 0,73 mg/l értéket produkált, így erősen ittas állapotára tekintettel elszállították a helyi kórházba, ahol a panaszost a kórház orvosa rendőri intézkedésből származó sérülés- és panaszmentesen átvette.”¹⁷

Az erre vonatkozó parancsnoki vélemény, valamint a kivizsgálás alapján a rendőri intézkedés és a kényszerítő eszköz alkalmazása jogszerű és szakszerű volt, megfelelt a jogszabályban foglalt követelményeknek. Az intézkedő rendőrök jelentéseiből kitűnik, hogy „a panaszos az intézkedés során végig agresszívan viselkedett, becület csorbítására alkalmas kifejezésekkel illette az intézkedő rendőröket. (...) A panaszos a bilincs felhelyezésekor nem panaszkodott arra, hogy szorítaná a bilincset, annak ellenére sem, hogy a rendőrök kifejezetten kérdezték tőle.”¹⁸ Ezen túl a sürgősségi betegellátó osztály zárójelentése olyan releváns információkat tartalmaz, hogy „A panaszos az ambulancián a személyzetet „verbálisan bántalmazza, minősíthetetlen hangnemben” beszélt. A panaszos csuklóján bilincs okozta minimális horzsolás látható. A laborvizsgálat emelkedett véralkoholszintet igazolt.”¹⁹

Az alapvető jogok biztosja előbb a bilincselés körülményeit, majd a testi kényszer alkalmazásának körülményeit vizsgálta. A bilincselés körülményei kapcsán megvizsgálta a bilincselés tényét, a bilincselés módját, illetve a bilincselés következményeit. Ezek tekintetében a következő megállapításokat tette: „Ugyan minden kétséget kizáróan nem oldható fel a panaszos és a rendőrség álláspontja közötti ellentmondás, a bejelentés tartalma (személy elleni erőszak), a bejelentő sérülése, valamint a panaszos erősen ittas állapota ténylegesen felvetette annak kockázatát, reális és jelenvaló veszélyét, hogy a panaszos támadó magatartást tanúsíthat, vagy szökést kísérelhet meg. Mindezek alapján az intézkedő rendőrök jogszerűen alkalmaztak kockázatcsökkentési céllal, preventív jelleggel kényszerítő eszközt (bilincset), a panaszos alapvető jogát érintő visszásság – álláspontom szerint – tekintetben nem történt.”²⁰ „Visszautalva az e jelentés 1. pontjában foglaltakra, az intézkedés során alapos okkal tartani lehetett az intézkedő rendőrök elleni támadástól, valamint a szökéstől, így az a körülmény, hogy a panaszos kezeit hátra bilincselték, jogszerű volt, nem okozott a panaszos alapvető jogát érintő visszásságot.”²¹ „A fentiek alapján elmondható, hogy a bilincselés valóban okozott sérülést a panaszos számára, ám az nem volt olyan mértékű, mint amire a panaszos beadványában utalt. Álláspontom szerint a zárójelentésben leírt sérülés nem éri el azt a mértéket, amely a bilincs alkalmazásának módját alapvető jogot sértővé tenné vagy annak közvetlen veszélyével járna; a bilincselés módja tehát nem okozott alapvető joggal összefüggő visszásságot.”²²

A testi kényszer alkalmazásának körülményei kapcsán vizsgálta a körülményeket a testi kényszer tekintetében, valamint a bánásmód vonatkozásában. Ez a két nézőpont tekintetében a következő megállapításokat tette: „A fentiekre tekintettel úgy foglaltam állást, hogy a panaszossal szemben jogszerűen alkalmaztak testi kényszert, így a panaszos alapvető jogát érintő visszásság e tekintetben nem történt.”²³ „Nincs azonban olyan rendelkezésre álló

¹⁷ Uo. 3.

¹⁸ Uo. 4.

¹⁹ Uo.

²⁰ Uo. 7-8.

²¹ Uo.

²² Uo. 8-9.

²³ Uo.

információ, amely a panaszosi és rendőrségi álláspontok közötti ellentmondást feloldaná, így e panaszelem tekintetében a panaszos alapvető jogát érintő visszásság fennállásáról nem áll módomban állást foglalni.”²⁴

Ebben a fejezetben tehát részletes bemutatásra került az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-4352-33/2021. számú ügyben, rendőrségi panasz eljárás tárgyában. Összességében a vizsgált ügy megfelelően példázza azt, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazásának megítélése mindig az adott helyzet összes körülményének gondos mérlegelését igényli.

6. Záró gondolatok

A tanulmány célja az volt, hogy feltárja a rendőrség által alkalmazható kényszerítő eszközök jogi szabályozását, valamint rámutasson az alkalmazásukból fakadó esetleges problémákra. Mindezekon kívül fontosnak tartottuk kitérni a rendészeti tevékenység általános jellemzőire, a rendvédelmi szervekre, a rendőri intézkedésekre, illetve a panasz kérdéskörére is.

Kijelenthető, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazása egy meglehetősen érzékeny terület: az alkalmazás kizárólag szigorú törvényi feltételek teljesülése mellett, a szükségesség és az arányosság követelményeinek figyelembevételével történhet, hiszen a gyakorlati alkalmazás közvetlenül érinti az egyének alkotmányos alapjogait. A jogalkalmazók számára elengedhetetlen a jogszabályi keretek pontos ismerete, valamint az, hogy minden esetben indokolt és ellenőrizhető módon történjen a beavatkozás. Csak így biztosítható, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazása a jogállamiság elvével összhangban és az emberi méltóság maradéktalan tiszteletben tartásával valósuljon meg, minimalizálva a jogsértések kockázatát és növelve az állampolgárok bizalmát ezen intézményrendszer vonatkozásában.

Összességében megállapítható, hogy a rendőrség által alkalmazható kényszerítő eszközök egy rendkívül komplex területre vezetnek el minket, hiszen a téma nem csupán közigazgatási jogi, hanem alkotmányjogi szempontból is kiemelkedő jelentőséggel bír. Egy demokratikus jogállam keretei között a szükségesség és az arányosság elve nem pusztán szakmai követelmény, hanem szűkebb értelemben a rendőrség, tágabb értelemben pedig az állam működésébe vetett társadalmi bizalom egyik sarokköve is.

²⁴ Uo. 10.